

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА Й ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ІНШОМОВНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ РАКЕТНО-АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОЗБРОЄННЯ

THE ESSENCE, STRUCTURE AND FEATURES OF THE CONTENT OF FOREIGN LANGUAGE AND TERMINOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS OF MISSILE AND ARTILLERY WEAPONS

У представленій статті проаналізовано сутність, зміст та структуру іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.

У вступі наукової статті розкрито ступінь актуальності проблеми в українській вищій військовій освіті. Проаналізовано бібліографічні джерела різних видів, як то монографії, дисертації, статті та тези. Аналіз торкнувся досягнень не лише вітчизняної педагогічної науки, але й зарубіжної. Виокремлено недосліджене досі питання, що стало об'єктом наукового пошуку авторки.

У викладі основного матеріалу подано визначення поняття «іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння» (інтегративне професійно-особистісне утворення, що поєднує здатність офіцера до ефективної реалізації професійних функцій та обов'язків, здатність використовувати знання з іноземної (англійської) мови, уміння, навички та досвід, а також важливі професійні якості, що мають визначальний вплив на результати оперативно-службової та службово-бойової діяльності). Розкрито компоненту структуру компетентності: когнітивної – сукупність знань, зафіксованих у формі термінів та понять; передбачає коректне розуміння вимог та сутності професійної діяльності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння; грамотна інтерпретація (уточнення) змісту понять; здійснення аргументованого роз'яснення; емоційної – здатність реалізовувати діалог; розвиток емпатії; розвиток рефлексії; ідентифікація у виконанні професійної ролі; психоемоційний стан; прагматичної – вміння та навички застосування системи термінів у професійній діяльності (оперативно-службовій та службово-бойовій); комунікативної – здатність до професійного спілкування; використання термінів з метою набуття ними комунікативної значущості.

Сформульовано висновки, у яких враховано результати проведеного дослідження.

Ключові слова: майбутні офіцери, ракетно-артилерійське озброєння, іншомовна компетентність, компетентність, термінологічна компетентність, структура,

професійна діяльність, професійна підготовка.

The presented article analyzes the essence, content and structure of the foreign terminological competence of future officers of missile and artillery weapons.

The introduction of the scientific article reveals the degree of relevance of the problem in Ukrainian higher military education. Bibliographic sources of different types, such as monographs, dissertations, articles and theses, have been analyzed. The analysis touched upon the achievements of not only national pedagogical science, but also foreign. An unexplored question that has become the object of the author's scientific search has been allocated.

The presentation of the main material provides a definition of the concept of "foreign-terminological competence of future officers of missile and artillery weapons" (integrative professional and personal education that combines the officer's ability to effectively implement professional functions and duties, the ability to use knowledge of a foreign (English) language, skills, skills and experience, as well as important professional qualities that have a decisive impact on the results of operational and service-combat activities).

The component of the structure of competence is disclosed: cognitive – a set of knowledge fixed in the form of terms and concepts; provides for a correct understanding of the requirements and essence of the professional activities of future officers of missile and artillery weapons; competent interpretation (clarification) of the content of concepts; implementation of a reasoned explanation; emotional – the ability to implement dialogue; the development of empathy; development of reflection; identification in the performance of a professional role; psycho-emotional state; pragmatic – the ability and skills of applying the term system in professional activities (operational-service and service-combat); communicative – the ability to communicate professionally; use of terms in order to acquire communicative significance.

Conclusions that take into account the results of the study are formulated.

Key words: future officers, missile and artillery weapons, foreign language competence, competence, terminological competence, structure, professional activity, professional training.

УДК 378: 371.134:811(07)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.39>

Іваніцька І.В.,

викладач кафедри іноземних мов
Військової академії (м. Одеса)

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Дискурс про важливість вивчення іноземної мови (англійської) в українському суспільстві сьогодні є актуалізованим. Сучасна англійська мова – універсальний інструмент, досконалий рівень володіння якою, може відкрити перед людиною широкі горизонти. Світ використовує англійську мову у сфері міжнародного права, виробничої

діяльності, логістики, програмування, туризму тощо.

Вивчення іноземної мови, до прикладу англійської, вимагає чималих зусиль. Сектор безпеки та оборони України розпочав активну фазу інтеграції в НАТО, а це означає – посилену увагу до володіння англійською мовою. На особливу увагу заслуговує роль ракетних та артилерійських сил у складі

сил оборони України. Ці війська виконують широкий спектр різноманітних завдань: використання стратегічних та тактичних ракет, підтримка бойових операцій, вогневе ураження наземних цілей тощо. Зрозумілим є факт, що сучасні види озброєння з'явилися, в першу чергу, саме в ракетних та артилерійських військах. Ні Європейський Союз, ні Північно-Атлантичний Альянс у передачі зброї українським силам оборони та безпеки не ставили пріоритетною метою: надання перекладу інструкцій щодо використання озброєння чи надсилання відповідних фахівців-інструкторів. Зважаючи на це, українські військовослужбовці мали лише два варіанти вирішення проблеми: навчання за кордоном та вивчення англійської мови на такому рівні, що дозволить застосовувати озброєння під час бойових дій. Президентом України сформовано вимогу щодо обов'язковості володіння офіцерським складом англійською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор. З метою формулювання критичних висновків та дефініцій, дотичних до запропонованої у статті проблеми, було використано бібліографічно-пошуковий метод. Завдяки цьому методу встановлено, що питання іншомовної та термінологічної компетентності майбутніх фахівців представлена у наукових працях таких дослідників: аналіз компетентнісного підходу в педагогіці (О. Марущак) [6]; шляхи формування іншомовної компетентності фахівців (О. Бреус) [3]; вивчення іноземної мови в контексті компетентнісного підходу (С. Ніколаєва) [8]; поняття як складова іншомовної компетентності фахівця (І. Ставицька) [13]; практичні аспекти формування іншомовної компетентності студентів (О. Чорна) [15]; сутність іншомовної компетентності фахівця (І. Секрет) [12]; професійні аспекти іншомовної компетенції (Я. Андрейко) [1]; специфіка процесу формування іншомовної професійної компетентності фахівця (Н. Сура) [14]; переосмислення ролі комунікативної компетентності в міжкультурному середовищі (М. Celce-Murcia) [16]; роль термінологічної компетентності у професійному іншомовному спілкуванні (О. Мороз) [7]; комунікативна компетентність фахівців митної служби (О. Павленко) [10]; формування іншомовного професійного мовлення фахівців авіаційної галузі (О. Ковтун) [4];

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Узагальнення результатів аналізу наукових праць з проблеми формування іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння засвідчило, що існує чимало досліджень особливостей формування та розвитку окремо іншомовної компетентності та термінологічної компетентності фахівців, а іншомовно-термінологічної зазначеної категорії здобувачів освіти – відсутні.

Формулювання цілей статті: аналіз сутності, структури та особливостей змісту іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.

Виклад основного матеріалу. Завдяки прийнятому в Україні Закону «Про вищу освіту» [11] науковці у дослідженнях використовують сформульоване в ньому визначення компетентності, у так званій «площині» здатностей. Проте дискурс щодо компетентнісного підходу у вищій освіті, зокрема військовій, України не зник, а навпаки – посилюється. Причинами такої ситуації є, по-перше, війна росії проти української держави, а по-друге – євроінтеграційні процеси, які набули рис окресленого процесу. Сучасні військовослужбовці, а особливо категорія офіцерського складу, усвідомили, що знання мови – це одна з пріоритетних здатностей офіцера.

Педагогічна наука чітко відокремлює компетентність фахівця від його компетенції. Компетентність фахівця має такі ознаки: є інтегративним утворенням особистості; характеризує готовність особистості до діяльності; дотична до професійної діяльності; формується у процесі оволодіння особистістю відповідної діяльності. Загалом, компетентність – це здатність відповідати своїй професійній діяльності на рівні визначених державою, суспільством та професією вимогам.

Переважна більшість дослідників зазначають, що компетентність дає змогу особистості відображати професійну надійність, здатність до ефективного та безпомилкового здійснення професійної діяльності у ситуаціях стандартного та нестандартного характеру.

Імпонує науковий підхід, згідно із яким компетентність конкретизується відносно формування власного «Я» в нових умовах професійної діяльності, спрямовується на самореалізацію особистості. Згідно із логікою, ми дійшли до розкриття сутності ключової дефініції дослідження – іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.

Дослідниця І. Ставицька вважає, що у формуванні іншомовної компетентності майбутніх фахівців важливо розвивати інший образ свідомості, поглиблювати знання про культурну складову країн тощо [13].

У працях Н. Осадчук висвітлено підхід, згідно із яким іншомовна компетентність фахівця є динамічним явищем, що неперервно розвивається, піддається трансформаціям, а отже видозмінюється [9].

Дослідження І. Кухти також присвячені проблемам формування іншомовної компетентності фахівців, у яких вона стверджує, що така компетентність є сукупністю знань, умінь та навичок, що дають змогу ефективно використати іноземну мову, в першу чергу, в професійній діяльності [5].

Вчена Н. Бідюк пропонує іншомовну компетентність розглядати як комплекс цілей навчання у різних видах мовленнєвих процедур, знань, умінь та досвіду [2]. Можна стверджувати, що іншомовна компетентність інтегрує як мовні, так і мовленнєві навички та уміння, задля результативної міжособистісної взаємодії та полегшення комунікації.

За результатами узагальнення, можна констатувати, що у сутності поняття «іншомовно-термінологічна компетентність» науковці визначають такі суттєві ознаки: здатність функціонування в реальних умовах комунікації; динамічний обмін інформацією іноземною мовою; готовність та потреби комунікантів щодо висловлювання тверджень іноземною мовою; уміння звертатись до словникового запасу та засвоєних граматичних структур; уміння обирати термін відповідно до ситуації та теми комунікації; врахування відмінностей термінів, запобігання неоднозначності термінів.

З метою достовірного визначення іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння необхідно також проаналізувати особливості їх професійної діяльності.

Враховуючи той факт, що неминучим є процес запозичення англійської термінології військового характеру, а також наявності іншомовних термінів у використанні зброї, що надали українцям союзники, іншомовну підготовку згаданої категорії офіцерів слід збагатити, зокрема: врахувати наявність найменувань нових об'єктів (до прикладу, зброї та техніки); деталізувати новий іншомовний термін; спеціалізувати термін у професійному середовищі офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.

Майбутні офіцери ракетно-артилерійського озброєння виконують такі функції: експлуатують ракети та боєприпаси різних категорій, здійснюють їх ремонт, списання, аналізують їх поточний стан, визначають потреби щодо заміни блоків, вузлів, деталей тощо. Протягом лише одного року війни Україна потримала приблизно 120 тисяч одиниць боєприпасів, які використовують військовослужбовців під час ведення бойових дій. Одна з умов ефективних дій на фронті – це правильність експлуатації боєприпасів та ракет, а це досягається завдяки знанням іноземної мови та специфічній іншомовній термінології.

Отже, за результатами аналізу наукових праць та особливостей професійної діяльності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння, іншомовно-термінологічною компетентністю зазначеної категорії офіцерів є *інтегративне професійно-особистісне утворення, що поєднує здатність офіцера до ефективної реалізації професійних функцій та обов'язків, здатність використовувати знання з іноземної (англійської) мови, уміння, навички та досвід, а також важливі професійні якості, що мають визначальний*

вплив на результати оперативно-службової та службово-бойової діяльності.

Згадані у тексті наукової статті дослідники є авторами не лише визначень іншомовних, комунікативних та термінологічних компетентностей, а й їх структури. За результатами узагальненого аналізу наукових джерел [11–15], визначено, що структуру іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння можна подати як сукупність таких складових: *когнітивної* – сукупність знань, зафіксованих у формі термінів та понять; передбачає коректне розуміння вимог та сутності професійної діяльності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння; грамотна інтерпретація (уточнення) змісту понять; здійснення аргументованого роз'яснення; *емоційної* – здатність реалізовувати діалог; розвиток емпатії; розвиток рефлексії; ідентифікація у виконанні професійної ролі; психоемоційний стан; *прагматичної* – вміння та навички застосування системи термінів у професійній діяльності (оперативно-службовій та службово-бойовій); *комунікативної* – здатність до професійного спілкування; використання термінів з метою набуття ними комунікативної значущості.

Сформованість іншомовно-термінологічної компетентності в майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння дозволить досягти відпрацювання стійких умінь та навичок експлуатації та бойового використання ракетно-артилерійського озброєння, зокрема принципово нових систем озброєння та ведення бойових дій. Іншомовно-термінологічна компетентність уможливить процеси самооновлення знань майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.

Висновки. Питання результативної підготовки майбутніх офіцерів Збройних сил України є ключовим питанням, оскільки є основою забезпечення високого рівня боєздатності військових частин та підрозділів. Своєю чергою, одна з умов бойової готовності офіцерів ракетно-артилерійського озброєння є рівень їх професіоналізму, зокрема рівень володіння англійською мовою. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є виділення педагогічних умов, за яких можливе формування іншомовно-термінологічної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 63. С. 238–241.
2. Бідюк Н. Формування іншомовної професійної компетентності у студентів-іноземців в університетах Канади. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту. Педагогіка та психологія : зб. наук. пр.* / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2012. Вип. 617. С. 3–8.

3. Бреус О. Д. Шляхи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичних коледжів у процесі викладання англійської мови. *Young Scientist*. 2017. № 7. С. 264.
4. Ковтун О. В. Теоретико-методологічні засади формування професійного мовлення у майбутніх фахівців авіаційної галузі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2013. С. 533.
5. Кухта І. В. «Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови». *Вісник ВПІ*, вип. 4, Листоп. 2010. С. 27–32.
6. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. 2016. № 11. С. 107–115.
7. Мороз О. Термінологічна компетенція як фундаментальна складова готовності до професійно-орієнтованого іншомовного спілкування. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. Випуск No 1. 2020. С. 151–155. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/151-155/4055>. (дата звернення: 20.11.2023)
8. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11–17.
9. Осадчук Н. П. Формування міжкультурної компетенції майбутніх офіцерів з урахуванням досвіду роботи Інституту мовної підготовки Міністерства оборони США. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.*, № 73, частина II. Київ, 2012. С. 164–168.
10. Павленко О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі непевної професійної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Дніпропетровськ, 2010. 560 с.
11. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 липня 2014 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014. № 37–38, ст. 2004. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 20.11.2023).
12. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення. URL: <http://vuzlib.com/content/view/322/84> (дата звернення: 20.11.2023).
13. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4 (30). С. 280–286.
14. Сура Н. А. Іншомовна професійна компетентність: головні принципи та компоненти процесу навчання професійно-орієнтованого спілкування. *Вісник Луганськ. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка*. 2003. No 4 (60). С. 190–192.
15. Чорна О. О. Особливості та практика формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей / О. О. Чорна. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2013. Вип. 22. С. 230–237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vmyn_2013_22_32 (дата звернення: 20.11.2023).
16. Celce-Murcia M. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. *Intercultural Language Use and Language Learning*. 2017. № 9. С. 43.